

NHÂN VẬT MẢNH VỠ TRONG CHUYỆN CHÚNG TA BẮT ĐẦU CỦA TOBIAS WOLFF

Lương Thị Hồng Gấm¹

Tóm tắt: *Mảnh vỡ là một trong những khuynh hướng sáng tác tiêu biểu góp phần làm nên phong cách viết tối giản của nhà văn Mỹ Tobias Wolff. Khuynh hướng này được thể hiện rõ nét ở cốt truyện, ngôn ngữ và nhân vật. Nhân vật mảnh vỡ trong tập truyện ngắn Chuyện chúng ta bắt đầu của Wolff được tập trung làm nổi bật trên hai phương diện: những mảnh vỡ lí lịch bất toàn và những mảnh vỡ hôn nhân không thể chấp nối. Việc xây dựng thành công kiểu nhân vật mảnh vỡ không chỉ góp phần thể hiện nhân sinh quan đậm tính hiện thực của Tobias Wolff về những bi kịch, đổ vỡ trong đời sống của con người thuộc xã hội hậu hiện đại, mà còn khẳng định bút pháp nghệ thuật độc đáo của nhà văn.*

Từ khóa: *nhân vật, mảnh vỡ, Tobias Wolff, Chuyện chúng ta bắt đầu.*

1. MỞ ĐẦU

Mảnh vỡ (Fragmentation/Fragment) (còn được gọi là phân mảnh, mảnh ghép) vốn là một khuynh hướng sáng tác rất tiêu biểu của chủ nghĩa hậu hiện đại. “Với tư cách là một kỹ thuật, mảnh vỡ xâm nhập vào tất cả các khuynh hướng sáng tác khác nhau. Trong “huyền ảo” cũng có thể thấy mảnh vỡ và cả trong *nhại*, *cực hạn* hay *giả trình thám* cũng vậy. Đơn giản bởi “mảnh vỡ” chính là bản thể của hiện tồn hậu hiện đại, khi người ta thôi không còn tin vào những cái tròn trịa, đầy đặn, dễ nắm bắt,... thì “vỡ” tức là tiêu chí bản chất của sự vật” [1, tr.76]. Donald Barthelme – một trong những nhà văn tiêu biểu nhất cho khuynh hướng sáng tác này từng tuyên bố rằng truyện ngắn hay hiện nay phải là truyện được xây dựng từ những mảnh vỡ của hiện thực. Về mặt khái niệm, theo nghĩa rộng hơn, mảnh vỡ là biểu hiện của xu hướng phân mảnh hóa văn bản. Sau này, nó còn được dùng để chỉ một đặc điểm nổi bật về sự phân rã, ghép mảnh nhân vật từ mọi khía cạnh đời sống, cốt truyện, điểm nhìn... trong nghiên cứu và phê bình văn học hậu hiện đại.

Khi đề cập đến nhân vật mảnh vỡ, Đặng Anh Đào cho rằng, “Đó là những nhân vật không nổi lên bằng một nét hình dung cụ thể rõ rệt nào, một cá tính nào, một đường viền lịch sử nào... Họ sẽ không phải quy ước bởi một màu tóc, màu mắt, nét cười, khuôn mặt xác định nào đó trong tác phẩm... Từ toàn bộ nhân vật và các mối quan hệ, gợi lên một ý nghĩa khái quát, một sự cảm nhận, một ý niệm về thân phận con người” [3, tr.45]. Rõ ràng, nhân vật mảnh vỡ là một kiểu nhân vật phản truyền thống, đối lập hoàn toàn với sự

¹ Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

vẹn tròn của nó trong quá khứ. Đó là sự cắt mảnh, phân mảnh nhân vật ở nhiều kiểu dạng khác nhau: ở phương diện lí lịch, nhân thân, họ không còn tồn tại ở dạng nguyên phiên, hoàn chỉnh; ở phương diện tinh thần, đó cũng là sự phân mảnh, đổ vỡ của các mối quan hệ, tình cảm. Tất cả chỉ còn lại là những mảnh rời vụn vỡ, mâu thuẫn, không liên kết... Nhân vật mảnh vỡ đồng thời cũng chính là sản phẩm tiêu biểu của một thế giới hỗn độn, phi tâm, bất an. Trong văn chương hậu hiện đại, việc xây dựng kiểu nhân vật mảnh vỡ là cách mà các nhà văn vận dụng tối ưu kỹ thuật mờ hóa nhân vật, “cố tình xóa mờ các đường viền (lịch sử, quan hệ...), các đặc điểm cá biệt của đối tượng nhằm tạo cho độc giả cảm giác về sự mơ hồ, tối nghĩa. Muốn hiểu, người đọc phải dụng công, phải tích cực tham gia vào tiến trình nghệ thuật để chiêm nghiệm, đề xuất cách hiểu của riêng mình.” [1, tr.97].

Cũng giống như nhiều nhà văn của chủ nghĩa tối giản, truyện ngắn của Tobias Wolff không tham vọng bao quát hết thế giới và đưa ra kết luận cuối cùng. Do vậy, nhân vật mảnh vỡ trong sáng tác của ông là một trong những thể nghiệm cho sự hủy bỏ nhân vật truyền thống. Nghiên cứu kiểu nhân vật mảnh vỡ trong tập truyện ngắn *Chuyện chúng ta bắt đầu* của Tobias Wolff, chúng tôi không chỉ phân tích nhân vật qua *những mảnh vỡ lí lịch bất toàn* mà còn quan tâm đến những mối quan hệ giữa các nhân vật, xem đó là *những mảnh vỡ hôn nhân không thể chấp nói*.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Những mảnh vỡ lí lịch bất toàn

Có thể thấy rõ, trong tất cả các truyện ngắn của Tobias Wolff, chưa một lần độc giả được hình dung một cách cụ thể, rõ nét về tiểu sử, hình dáng, tính cách của một nhân vật. Dù đảm nhiệm vai trò chính hay phụ thì mỗi nhân vật của Wolff hiện lên cũng chỉ như một lát cắt, một phân mảnh của một khoảnh khắc ngắn trong hiện thực đời sống. Cũng là truyện ngắn với dung lượng giới hạn, nhưng nếu như trong văn học truyền thống, nhân vật được miêu tả với cả một chỉnh thể vẹn tròn thì đến với văn học tối giản, các nhà văn giản lược đến mức tối đa những yếu tố về tiểu sử, diện mạo, nhân thân, tính cách, thậm chí cả cái tên. Mặc dù vậy, nhân vật của họ không phải là vô hình, vô tính. Bằng sự dụng công tối đa, nghiền ngẫm câu chuyện hết lần này đến lần khác, người đọc phải nhặt nhạnh, chấp vá từng mảnh, từng mảnh nhỏ không liên tục về nhân vật để mong khám phá được phần nào về nhân vật. Việc tối giản bằng cách cắt mảnh nhân vật (mà dù có lắp ghép được hết các mảnh thì nhân vật cũng không thể nguyên phiên) của Tobias Wolff cũng như của nhiều nhà văn tối giản thực tế lại phù hợp với xu thế phát triển chung của văn học hậu hiện đại cũng như của chính cái thời đại mà nó đang tồn tại.

Đó là những *nhân vật bị cắt mảnh lý lịch, nhân thân*. Mặc dù được xem là một trong những cây bút mở đầu cho phong cách văn chương tối giản, nhưng trong truyện ngắn của nhà văn Nga Chekhov, nhân vật của ông lại không phải là kiểu nhân vật mảnh vỡ. Họ vẫn là những chỉnh thể vẹn toàn. Bản lý lịch về anh béo, anh gầy (*Anh béo anh gầy*), cảnh sát viên Otsumelov (*Con kỳ nhông*), Vanka (*Vanka*), Belikov (*Người trong bao*)... hầu như vẫn giúp cho người đọc hình dung tương đối rõ nét về các khía cạnh lý lịch, nhân thân, tính cách, cuộc đời của các nhân vật. Trong khi đó, nhân vật trong truyện của Tobias Wolff lại rất khó được hình dung trong tính chỉnh thể.

Bên cạnh đó, *mảnh vỡ nhân vật của Tobias Wolff lại được kết nối ở phần chìm của những mảnh vỡ nổi rời rạc*. Nghĩa là, từ một số mảnh vỡ về lý lịch nhân vật ít nhiều được hiện diện qua ngôn từ bề mặt, người đọc có thể nhặt nhạnh, lắp ghép, xâu chuỗi, kết dính chúng lại với nhau trong nỗ lực tạo thành hình. Nhưng với kiểu dạng đặc biệt này, mảnh vỡ nhân vật của Wolff được hình dung giống như “tảng băng trôi” của Hemingway, *phần nổi* hiển hiện nhìn thấy được trên văn bản hết sức mỏng, mờ nhạt, còn *phần chìm*, ẩn chứa sức mạnh phải thuộc về thao tác vừa suy luận vừa lắp ghép của bạn đọc.

Nếu như Raymond Carver – cây bút truyện ngắn tối giản bậc thầy, cũng rất thành công khi xây dựng kiểu nhân vật mảnh vỡ – hầu như rất ít khi miêu tả, giới thiệu về nhân vật của mình thì trong không ít truyện ngắn của Wolff, ngay mở đầu, tác giả đã cung cấp cho độc giả biết một số thông tin về nhân vật. Chính những thông tin đó đã khiến cho người đọc nhầm tưởng về cách kể chuyện không xa là mấy so với văn học truyền thống khi kể về nhân vật. Song thực tế, đó chính xác chỉ là những thông tin vô cùng ít ỏi, thậm chí nhiều khi còn gây thêm khó khăn cho người đọc khi tiếp cận nhân vật. Có khi, chúng lại chính là cái tỏ vờ bí ẩn để độc giả dù rất cố gắng cũng rất khó có thể khám phá được những ẩn tàng bên trong sự bí ẩn ấy của nhân vật. Cuối cùng, chúng cũng chỉ là những mảnh, những mảnh nhỏ trong công cuộc lắp ghép một chỉnh thể không vẹn tròn về nhân vật. Đó là Lady (*Giấc mơ của Lady*), Grace (*Con chó của bà ấy*), Mallon (*Quyền được tin*), Theresa (*Một sinh viên trường thành*), Anders (*Phát đạn xuyên não*)...

Truyện ngắn *Giấc mơ của Lady* được mở đầu bằng cảnh: “Lady thấy ngạt thở. Robert không chịu kéo kính xe xuống vì gió sẽ tạt vào ô tô làm cay mắt anh. Đầu Lady cứ nặng dần, và mỗi lần cô chớp mắt, cô phải cố gắng dùng ý chí mà nâng mi mắt lên. Cái nóng và ẩm trên da khiến cô cảm giác như đang lên cơn sốt” [5, tr.226]. Chỉ là vài dòng thôi trong suốt hơn mười trang truyện, nhưng đây cũng chính là sự kiện duy nhất được kể trong thực tại của câu chuyện, bởi hơn mười trang tiếp theo, tất cả lại hoàn toàn bị chìm đắm trong giấc mơ của Lady. Bởi vậy, thật khó khăn nếu chỉ dựa vào sự kiện ban đầu để có những hình dung cụ thể về nhân vật. Tuy nhiên, ở đây chúng tôi lại xem xét sự việc

diễn ra trong vài dòng trên chính là một mảnh vỡ *thời khác* đặc biệt để từ đó mở ra những mảnh vỡ khác ẩn chìm bên trong giấc mơ của người vợ Lady.

Theo đó, giấc mơ của Lady đưa người đọc trở về những ngày tháng khi cô và Robert chưa lấy nhau. Khi đó, Lady vẫn là một cô gái ngây thơ, trở về gia đình của mình cùng với mẹ và cô em gái tinh nghịch. Họ đang chờ đợi một người – chính là Robert trong sự không mấy hài lòng vì sự chậm trễ của anh ta. Trong khi đó, Robert, một người lính, đang trên đường tới nhà Lady sau khi bị trung đội trưởng phạt lỗi và bị lỡ xe buýt. Robert cố tình tìm hiểu và cưới Lady, mặc dù trong con mắt của anh ta, gia đình Lady đều là những kẻ “chẳng ra gì”, “không biết nghĩ”. Ngay cả Lady cũng vậy, Robert luôn coi cô là một “đứa trẻ con”, là “Loại cùn. Loại mê tín. Và mù quáng vì gia đình” [5, tr.232]. Việc làm này của Robert thực chất chỉ nhằm mục đích chống đối lại cha anh ta. Tuy nhiên, trái ngược với con người đầy tính toán ấy, Lady ngây thơ lại không hề nghi ngờ gì về Robert. Trong mắt cô, anh thật là quyến rũ với “khuôn mặt đẹp trai, rắn rỏi”. Nhưng sau khi cưới, Lady đã dần nhận ra bản chất thật trong con người của Robert. Anh ta thực tế khá ích kỷ, nhạt nhẽo, nhảm chán, giả dối (mặc dù chưa bao giờ Lady nghe thấy anh ta nói dối), “chả bao giờ từ chối làm việc thiện nhưng lúc nào cũng quên gửi tiền. Lúc nào cũng hỏi mình những câu liên quan đến bản thân anh ấy” [5, tr.227]; sạch sẽ và kỹ tính đến khó chịu... Giấc mơ của Lady kết thúc trong ranh giới giữa thực và mơ, trong tiếng kêu gào, ra sức ngăn cản của một “Lady khác” với Lady trong mơ sau khi Robert đã đến nhà cô, đang tiến đến gần cô và gần như đang muốn chiếm hữu cô.

Là giấc mơ nên vốn dĩ nó chẳng cần phải tuân theo một quy trình vận động trước sau nào cả. Tobias Wolff đã nắm bắt rất tinh tế điều này. Bởi vậy, nếu chỉ đọc lướt qua hay đọc ít lần câu chuyện, sẽ rất khó cho người đọc nếu muốn giải mã giấc mơ của Lady. Trên bề mặt, chỉ có vài dòng mở đầu câu chuyện mà chúng tôi đã trích dẫn phía trên là “điểm tựa” để người đọc bám vào, biết được phần nào tình hình cũng như sự bức bối của Lady khi chồng cô – Robert không chịu kéo kính cửa xe xuống. Còn lại, toàn bộ phía sau chỉ là những mảnh ghép vụn vỡ, lộn xộn không theo trình tự gì. Tuy nhiên, nếu chú ý nghiên cứu kỹ lưỡng, chấp vá từng mảnh vụn ấy lại với nhau, một câu chuyện về Lady sẽ được mở ra. Người đọc có cảm giác câu chuyện trong giấc mơ của Lady luôn bị bao phủ bởi một tâm trạng khó chịu, hối hận, bất lực. Đó có lẽ cũng chính là tâm trạng luôn thường trực trong cuộc sống hàng ngày của nhân vật, sau khi cô và Robert đã lấy nhau. Từ nội dung câu chuyện được kể lại trên đây, người đọc phần nào mừng tượng được một sự đổ vỡ, đứt gãy trong đời sống tinh thần của nhân vật mà Tobias Wolff đã khéo léo tối giản. Dù vậy, nó chỉ giải quyết được ít nhiều sự hiếu kỳ của người đọc về con người Lady, chứ không thể khái quát được toàn bộ, chính thể bức tranh về cuộc đời của nhân vật.

Rõ ràng và thực tế hơn về mặt lí lịch so với Lady, Anders trong truyện ngắn *Phát đạn xuyên não* ngay từ đầu lại hiện lên với lời giới thiệu rất cụ thể: “Anders là một người điểm sách, nổi tiếng với những bài phê bình tao nhã nhưng cay nghiệt; mà bài điểm sách nào của ông cũng cay nghiệt cả” [5, tr.259]. Đây được xem là mảnh ghép đầu tiên về nhân vật mà người đọc có thể dễ dàng nhìn thấy trên bề mặt câu chữ. Anders là một nhà điểm sách nổi tiếng. Vậy hẳn nhiên độc giả có thể phán đoán về diễn biến câu chuyện phía sau đó sẽ liên quan ít nhiều đến công việc của Anders. Song thực tế Tobias Wolff lại như đang chơi trò “tung hỏa mù” khiến càng về sau, nhân vật lại càng trở nên khó hiểu. Người đọc dường như chẳng thể nắm thêm được thông tin gì về Anders ngoài việc ông ta bị tên khủng bố ngân hàng bắn một phát đạn xuyên qua não, chỉ vì cái “tội” không chịu im lặng như coi thường bọn chúng. Rõ ràng, một nhà điểm sách nổi tiếng mà lại không ý thức được hoàn cảnh nguy hiểm đang diễn ra đối với mình, trong khi tất cả mọi người đều ý thức được điều đó, để kết cục ông ta bị bắn chết một cách vô cùng đơn giản và oan uổng. Mảnh ghép ban đầu này về nhân vật chẳng những không giúp chúng ta hiểu hơn mà lại còn trở nên bí bách hơn trong công cuộc khám phá nhân vật. Tuy nhiên, nếu nghiên cứu thật kỹ về Anders, đặc biệt là ở phần cuối truyện, sau khi Anders bị bắn và bị rơi vào trạng thái hôn mê, những mảnh vỡ trong ký ức đã từng xảy ra trong cuộc đời của ông ta dần hiện lên. Theo đó, Anders đặc biệt nhớ rất rõ, như sống lại về những ký ức vui tươi, đẹp đẽ, vô tư khi ông còn là một đứa trẻ, được cùng lũ bạn chơi bóng trên sân bóng chày với những tiếng tranh cãi, ồn ào, những người bạn mới, những giọt mồ hôi thấm đẫm mà hồ hởi, sung sướng vô cùng... Tuy nhiên, Anders lại không hề nhớ gì tới những con người, những điều dường như không vui đã từng xảy đến với ông. Chúng chính là những mảnh vỡ bất hạnh trong cuộc đời của nhà điểm sách này mà ông ta không nhớ (hoặc không muốn nhớ): Anders từng yêu và thất vọng về cô bạn gái Sherry của mình trước sự dạn dĩ tình dục của cô ta, “nhất là thái độ suồng sã của cô với của quý của ông” [5, tr.265]; có một người vợ khiến ông cảm thấy “kiệt sức bởi sự đơn điệu của bà” [5, tr.265] cùng mối quan hệ gia đình ngột ngạt giữa cha và mẹ: “mẹ ông đã nói về bố ông lúc bà hấp hối: “Lẽ ra mẹ phải đâm chết lão ấy lúc lão ấy ngủ” [5, tr.266]; có nỗi ám ảnh ghê gớm khi đã “nhìn thấy một phụ nữ nhảy lầu tự tử từ tòa nhà đối diện với nhà ông ngay sau ngày con gái ông chào đời” [5, tr.266]; có những ngày tháng còn trẻ luôn phải ép mình học thuộc lòng hàng trăm bài thơ “với mục đích có thể tự làm mình run rẩy bất cứ lúc nào nếu muốn” [5, tr.266]; có cả thời điểm mà ông “bắt đầu nhìn chồng sách trên bàn ông với sự chán ngán và kinh sợ, hoặc khi ông trở nên giận dữ với những người viết ra chúng” [5, tr.267]...

Xâu chuỗi tất cả những mảnh vỡ trên, người đọc có thể dần mừng tượng ra cuộc đời

của nhà điểm sách này vốn dĩ gặp rất nhiều điều bất hạnh: bất hạnh trong tình yêu, bất hạnh trong đời sống vợ chồng, gia đình, bất hạnh trong xã hội với những người xung quanh và bất hạnh trong cả chính sự nghiệp của mình. Tất cả những điều đó có thể lý giải phần nào về việc tại sao Anders lại được giới thiệu là một nhà điểm sách nổi tiếng cay nghiệt. Sự cay nghiệt đó hẳn nhiên ít nhiều liên quan tới thế giới quan, đến đời sống tinh thần vụn vỡ, thất vọng, cay đắng mà Anders từng nếm trải. Chúng cũng lý giải vì sao ông ta lại có thái độ cười cợt, lảm nhảm, thiếu “tôn trọng” bọn cướp ngân hàng mặc dù chúng đang chĩa mũi súng vào mình, để cuối cùng phải lãnh hậu quả. Song, dường như “phát đạn xuyên não” đó không hề làm Anders cảm thấy đau đớn hay hối hận về việc làm của mình, ngược lại, nó lại giống như một “công tắc” giúp bật lên và “kích hoạt một dây chuyền các chuyển hóa i-ông và truyền dẫn thần kinh” [5, tr.264] trong óc Anders. Nhờ đó, ông được trở về với những ký ức tuổi thơ hồn nhiên, trong sáng và vui vẻ. Có lẽ đó cũng chính là minh họa cho những khao khát cháy bỏng được sống thoải mái, hạnh phúc trong Anders. Đáng tiếc, chỉ đến những giây phút trước khi chết, Anders mới được “sống” một cuộc đời “đáng sống” như vậy.

Tuy nhiên, tất cả những mảnh vỡ trên đây về nhân vật đều không hoàn thiện khi tuyệt nhiên Tobias Wolff chỉ “hé” ra thôi chứ không miêu tả. Đặc biệt, bằng bút pháp tối giản tài tình, Tobias Wolff chỉ “để lộ” rõ ràng một mảnh ghép lí lịch duy nhất như chúng tôi đã nói ở phần trên về việc giới thiệu Anders là một nhà điểm sách cay nghiệt, còn lại là nhiệm vụ của độc giả. Và để “khơi” lên những “mảnh vỡ chìm” cũng như lý giải thêm về nhân vật thì việc kết hợp với “mảnh vỡ nổi” đã được cung cấp là điều không thể nào thiếu được. Mặc dù vậy, sự kết hợp tất cả những mảnh vỡ trên cũng không thể đủ để người đọc hiểu biết rõ về nhân vật. Đó vẫn chỉ là một nhân dạng bất toàn sau những mảnh ghép mà thôi.

2.2. Những mảnh vỡ hôn nhân không thể chấp nối

Theo Lê Huy Bắc: “Đặc trưng của tự sự hậu hiện đại là không suy diễn, không nhảy vào nội tâm nhân vật như các nhà hiện đại vẫn làm. Vì cách tự sự này nên quan hệ giữa các nhân vật là *mảnh vỡ*, là *chấp nối*, là những *phiến đoạn chia cách của cuộc đời*” [2, tr.28].

Nhân vật của Tobias Wolff vốn dĩ đã bị giản lược, chỉ còn là những mảnh vỡ lí lịch bất toàn, nhưng ngay cả những mối quan hệ giữa họ dường như cũng không được tròn đầy. Và nói như Lê Huy Bắc, những mối quan hệ ấy cũng chỉ còn lại là những mảnh vỡ trong đời sống tình cảm, nội tâm của nhân vật. Chúng chỉ giống như những mảnh, những miếng cổ chấp nối, gắn kết lại với nhau nhưng thực tế lại lại như những đối cực khó có thể dung hòa. Đó là các quan hệ hôn nhân, cha con, tình yêu, tình bạn... Trong phạm vi

bài viết, chúng tôi muốn tập trung vào quan hệ vợ chồng – một trong những mối quan hệ gia đình, tình yêu thuộc đời sống tinh thần, niềm vui, hạnh phúc của con người – điều mà bất cứ ai cũng cần có trong cuộc sống đầy rẫy những lo toan, bất an, đổ vỡ. Nếu như mỗi nhân vật xuất hiện trong truyện ngắn của Tobias Wolff chỉ giống như một mảnh vỡ, thì giữa các mảnh vỡ đó tồn tại rất nhiều khoảng trống, những chai sạn khó có thể chấp nối và tìm được tiếng nói chung.

Trong *Chuyện chúng ta bắt đầu*, không ít truyện ngắn có sự góp mặt của nhân vật là những cặp vợ chồng. Họ là Frank và Nancy trong *Thợ săn trên tuyết*; là Ted và Helen, Mitch và Bliss trong *Cá voi lớn*; là Mark và Krystal trong *Giữa sa mạc, 1968*; là Louise và Ted trong *Trong khu vườn của những chiến binh Bắc Mỹ*; là Joe và Liz trong *Nụ hôn sâu*; là cha mẹ của James trong *Kẻ nói dối*; là những người vợ, người chồng trong *Nhà bên, Có hay không, Con chó của bà ấy...* Song, dường như luôn có một khoảng cách vô hình trong đời sống hôn nhân của những cặp đôi này. Tình yêu giữa họ chỉ còn là những mảnh vỡ xuất phát từ bồn phận và trách nhiệm nặng nề; có khi thì bị chen ngang bởi những “bóng ma ngoại tình”; khi là không thể hòa hợp. Dù họ sống bên nhau, nhưng sợi dây tình yêu lại trở nên thật mỏng manh, yếu đuối. Nó ngấm cho thấy sự đổ vỡ, thiếu niềm tin với những bất hạnh đã được Tobias Wolff tạo thành một mẫu số chung cho phần lớn những cuộc hôn nhân trong các truyện ngắn hậu hiện đại của mình.

2.2.1. Mảnh vỡ hôn nhân từ bồn phận và trách nhiệm

Nhân vật luôn bị đè nặng bởi trách nhiệm và bồn phận không còn xa lạ trong sáng tác văn học, nhất là trong tác phẩm của những cây bút hậu hiện đại. Tiêu biểu cho kiểu con người này trong văn học hiện đại phương Tây, không thể không kể đến là anh chàng Gregor Samsa trong truyện ngắn *Hóa thân (Metamorphosis, 1915)* của Franz Kafka. Vì gánh nặng, vì trách nhiệm phải kiếm tiền nuôi cả gia đình, hàng ngày Samsa cần mẫn đi làm đúng giờ mà đánh mất chính mình. Cho đến khi Samsa nhận ra điều đó thì cũng là lúc anh bị “biến dạng”, trở thành một con bọ cánh cứng, tự thu mình và chết dần trong cái vỏ bọc của sự cô đơn. Tuy nhiên, con người của thời hiện đại trong tác phẩm của Kafka khi không còn là chính mình vì gánh nặng của trách nhiệm và bồn phận thì họ có thể biến đổi sang một hình thức khác cho phù hợp hơn với một cuộc đời vô nghĩa, chẳng khác gì một “con bọ”. Trên thực tế, Samsa bị “biến dạng”, nhưng xét ở một khía cạnh nào đó, cũng có thể xem là một hình thức giải thoát, để được tìm về với bản thể của chính mình. Nhưng nhân vật của văn học hậu hiện đại trong truyện ngắn của Tobias Wolff thì lại không được “phù phép” sang một hình thức khác như vậy. Mặc dù cũng bị đè nặng bởi trách nhiệm và bồn phận, song họ lại không thể tự giải thoát cho chính mình.

Trong *Lời giới thiệu với bạn đọc Việt Nam*, Tobias Wolff đã hé mở phần nào kiểu nhân vật của mình: “Mỗi nhân vật được khắc họa với toàn bộ sự phức tạp nhân cách của nhân vật đó” [5, tr.9]. Họ khác với những người Mỹ trên phim ảnh, “thường được khắc họa như những hình mẫu hoặc đầy sự suy đồi thiếu suy nghĩ, hoặc có lòng tốt và sự anh hùng siêu việt. Dĩ nhiên, hầu hết người Mỹ không như thế” [5, tr.9]. Họ là những con người phải “vật lộn để nuôi gia đình giống như mọi người ở khắp nơi trên thế giới và họ cũng vật lộn để tìm ra đường đi đúng trong đời sống khi mà con đường đó không phải lúc nào cũng rõ ràng” [6, tr.9]. Đó chính là những đặc điểm cho thấy nhân vật của Tobias Wolff, vì trách nhiệm và bổn phận mà không đủ dũng cảm chạy theo con đường mà mình mong muốn, nhất là trong những ràng buộc với gia đình. Điều này cũng vô tình tạo nên một sự dỏ vỡ ngầm trong quan hệ hôn nhân mà chính họ sẽ tự nhận thức được.

Mark trong *Giữa sa mạc, 1968* và Frank trong *Thợ săn trên tuyết* đều là những người chồng – những mảnh vỡ trong hôn nhân bất hạnh tiêu biểu cho kiểu con người này. Họ đều từng có ý định từ bỏ người vợ của mình để chạy theo khát vọng cá nhân. Với Mark, đã từ lâu, anh luôn khao khát được bước chân vào làng giải trí để thực hiện ước mơ trở thành một ca sĩ, một diễn viên thực thụ. Và cơ hội đã đến, là khi Mark được những con người trên chiếc xe đám ma mà anh đi nhờ mời gọi tham gia vào làng giải trí của họ. Chỉ cần một cái gật đầu là anh sẽ có thể được làm việc cho một đoàn làm phim tại San Lucas rồi. Do đó, Mark đã tính đến chuyện rời bỏ Krystal đang mang thai và đưa con trai bé bỏng để “rảnh rỗi” mà đánh đổi lấy cái nghề nghiệp bay bướm này. Còn với Frank, vấn đề mà anh đang bị mắc kẹt là ở việc, anh đã trót yêu, “yêu thực sự” một cô bảo mẫu nhí, mới mười sáu tuổi, tên là Roxanne Brewer. Anh cũng đã tính đến chuyện – giống như Mark – là sẽ bỏ cô vợ Nancy của mình. Song, nếu như Mark định từ bỏ vợ con để theo đuổi ước mơ trở thành một nghệ sĩ thì Frank lại tính từ bỏ Nancy để được chạy theo hạnh phúc cá nhân của mình, với người mà anh coi là “tình yêu thực sự”. Xét ở khát vọng được tự do, được giải phóng của con người, cả hai mong ước này của Mark và Frank đều có thể được xem là chính đáng và đều là những đích đến trong cuộc đời của biết bao người.

Tuy nhiên, “mỗi câu chuyện được kể theo một lối có thể hé lộ những hoàn cảnh thách thức suy nghĩ của chúng ta, buộc ta phải lựa chọn như chúng ta vẫn phải làm trong cuộc sống thực: tức là lựa chọn không phải giữa những phiên bản trắng-đen của cái tốt và xấu mà giữa những sắc xám. Nếu những lựa chọn đạo đức lúc nào cũng rõ ràng với chúng ta thì cuộc sống sẽ trở nên dễ hơn rất nhiều” [5, tr.9]. Đó là lời nhắn nhủ của nhà văn Tobias Wolff, đồng thời cũng chính là tình thế đặt ra trước Mark và Frank. Thông thường, người ta sẽ cảm thấy đau khổ, bất lực khi đã rất cố gắng mà vẫn không thể thực hiện được mong ước của mình. Song, lại có những trường hợp, như Mark và Frank, quyền quyết định nằm

trong tầm tay, nhưng họ lại đều không thể quyết định. Bởi lẽ, cuộc sống của họ vốn đã bị gắn liền với mấy chữ “đạo nghĩa vợ chồng”. Họ phải làm tròn bổn phận và trách nhiệm của một người chồng với vợ, một người cha với các con. Sự dằn dặt giữa một bên là khát vọng cá nhân với một bên là nghĩa vụ, trách nhiệm với gia đình đã đem đến nỗi đau khổ, bất hạnh cho Mark và Frank. Họ đã phải suy nghĩ và dằn vặt rất nhiều. Với Mark, anh đã rất khổ tâm khi nhận ra rằng, một khi đã kết hôn, vì trách nhiệm với gia đình, anh sẽ giống như những người khác, phải từ bỏ những ước vọng cá nhân. Đó là một sự lừa dối, mà anh là kẻ mắc bẫy lừa dối: “Mark cảm thấy anh đã bị lừa dối. Không phải bởi Krystal – cô ấy không bao giờ làm thế; mà bởi tất cả những người đã từng kết hôn; họ đã biết sự thật mà không chịu nói ra. Sự thật là, khi người ta kết hôn, người ta phải từ bỏ lần lượt từng thứ một. Không bao giờ ngừng từ bỏ. Người ta phải từ bỏ cuộc sống của mình – cái cuộc sống đặc biệt mà người ta dự định có – và rồi lạc vào một cuộc sống mà họ chẳng bao giờ muốn tưởng tượng là mình sẽ có hoặc muốn có. Và chẳng ai biết đích xác chuyện gì đang xảy ra. Người ta từ bỏ cuộc sống của mình mà không cả biết điều đó” [5, tr.168]. Rồi chính vì suy nghĩ này, Mark đã lựa chọn việc mình phải hi sinh khát vọng cá nhân để làm tròn nghĩa vụ và bổn phận của một kẻ đã trót kết hôn. Còn Frank, mặc dù có ý định bỏ vợ, song với anh thì “chuyện ấy không dễ. Cô ấy đã quá tốt với tôi bao nhiêu năm nay. Rồi còn phải nghĩ đến bọn trẻ nữa” [5, tr.57]. Frank cảm thấy hổ thẹn khi anh nghĩ tới trách nhiệm của mình với vợ và các con: “Ánh sáng trong mắt Frank lạc đi và cậu ta lấy mu bàn tay dụi mắt” [5, tr.58]. Anh cho rằng mình là một “thằng tồi” nếu như dứt bỏ trách nhiệm và bổn phận ấy để chỉ sống với tự do và hạnh phúc riêng mình.

Suy cho cùng, sự gắn kết vợ – chồng giữa Mark và Krystal, Frank và Nancy lúc này chỉ còn lại là mấy chữ: bổn phận và trách nhiệm. Song, mấy chữ ấy lại có quyền năng ghê gớm trong việc đè nén tinh thần của con người. Nó khiến cho tình yêu dường như không còn chỗ đứng nữa mà nhường chỗ cho cái “nghĩa”. Họ phải thực hiện nghĩa vụ của mình, nghĩa vụ của những người chồng. Đó là sự bất lực mà không biết đến bao nhiêu cặp đôi vợ chồng trong cái xã hội hậu công nghiệp này đang phải gồng mình lên chịu đựng.

Kiểu nhân vật bị đè nặng bởi trách nhiệm và bổn phận không chỉ xuất hiện ở những cặp vợ – chồng trong truyện ngắn của Tobias Wolff. Đó còn là *Người anh giàu có*, đã quay lại với cậu em đơn sơ, khờ khạo mà mình đã bỏ lại bên vệ đường trong đêm tối; là cô chị trong *Đêm hoài nghi*, vì trách nhiệm và bổn phận phải bao bọc, che chở cho em trai mà cô đã đấu tranh đến cùng để chiến thắng cái đức tin mù quáng đang chế ngự trong em, lôi em mình trở về với thực tại. Đó cũng là trách nhiệm phải cứu giúp lẫn nhau của những người bạn sau một tai nạn đáng tiếc trong *Thợ săn trên tuyết*... Bên cạnh đó, người đọc cũng đã từng bắt gặp kiểu nhân vật này trong khá nhiều truyện ngắn của Raymond

Carver, một nhà văn được xem là có ảnh hưởng không nhỏ tới phong cách viết của Wolff. Đó là cô vợ Doreen trong trách nhiệm và bốn phận là làm hài lòng chồng mình bằng việc ăn kiêng (*Họ không phải chồng em*); là cặp “cha mẹ nhí” mới mười bảy, mười tám tuổi trong tình yêu và trách nhiệm nặng nề với sinh linh bé nhỏ do chúng tạo ra (*Mọi thứ dính vào ông*); là nhân vật “tôi” với trách nhiệm lớn lao, ghê gớm trong việc phải quyết tâm cai nghiện rượu của anh ta (*Mình đang gọi từ đâu*);...

Tuy nhiên, nói đến bốn phận và trách nhiệm của những cặp vợ chồng với nhau trong tập *Chuyện chúng ta bắt đầu* của Tobias Wolff, chúng tôi muốn tập trung đi sâu, làm nổi bật sự đổ vỡ ngầm trong đời sống của những gia đình mà bề ngoài tưởng như êm ả. Hạnh phúc chỉ có được khi trong mỗi cặp vợ chồng có sợi dây kết nối của tình yêu. Nếu sợi dây ấy bị đứt đi thì việc gắn kết cuộc sống của họ với nhau chỉ còn là những chịu đựng, trả nghĩa cho nhau, đè nặng tinh thần lẫn nhau, song lại không đủ dũng cảm rời bỏ nhau. Hôn nhân giữa những cặp vợ chồng như thế, nhìn bề ngoài tưởng như vẫn là một khối chung thống nhất, nhưng thực tế bên trong là sự xa cách, vụn vỡ, đứt gãy, phân mảnh...

2.2.2. Mảnh vỡ hôn nhân từ những mối tình vụng trộm

Nguyên cơ về hôn nhân và tình yêu đổ vỡ giữa những cặp vợ chồng trong *Chuyện chúng ta bắt đầu* còn được thể hiện ở sự chen ngang của những “bóng ma ngoại tình”. Đây cũng là một trong những yếu tố quan trọng quyết định sự đổ vỡ lòng tin, đổ vỡ tình yêu trong nhau của những cặp vợ chồng trong truyện Tobias Wolff. Nhà văn muốn khẳng định rằng, hôn nhân không phải và cũng không thể có sức mạnh giống như một cánh cửa giam cầm những khát vọng tình yêu, khát vọng hạnh phúc bên ngoài của con người. Đó là thứ khát vọng không cùng mà chính bản thân mỗi người vợ hay người chồng cũng không chế ngự được. Và lẽ thường, những mối tình vụng trộm luôn đem đến nỗi khổ tâm, dẫn vật cho những kẻ bị phụ tình hoặc cho chính kẻ ngoại tình.

Trong bữa tiệc sinh nhật lần thứ 30 của mình, Helen (*Cá voi lớn*) không hề cảm thấy hạnh phúc mà ngược lại, cô đã trực tiếp chứng kiến mối tình vụng trộm giữa chồng cô – Ted và Bliss – vợ Mitch. Chính tại Helen đã nghe được những lời nói ngọt ngào mà cô vẫn luôn được nghe thế từ Ted khi anh đang an ủi Bliss: “Em đẹp lắm”. Sự ghen tuông, bức tức trong lòng Helen dường như đã phát lộ ra bên ngoài qua đôi mắt, sau khi cô hít vài bi thuốc từ chỗ thuốc riêng của chồng để chế ngự nó: “Hai mắt cô sáng rực; trông chúng như thể được thắp sáng từ bên trong” [5, tr.121]. Tuy nhiên, cô đã cố tình che giấu điều này bằng một đôi kính đen. Helen không muốn người khác nhận ra sự khác biệt trong cô lúc này. Thậm chí, cô cũng giấu cả Mitch khi chính anh cũng đang bị cô vợ lừa dối.

Mặc dù vậy, ngay tại những lời nói của Helen trong suốt buổi tiệc với Bliss, cô cũng đã ngấm chứa sự giận dữ và bức bối của mình. Helen luôn ngấm theo dõi Ted, từ những lời lẽ anh nói với Bliss cho đến cách anh ăn mặc như để quyến rũ những con mắt nhìn, đặc biệt là con mắt của Bliss: “Ted ngả người về phía trước. Anh vẫn mặc cái áo khoác nhà tắm mà anh đã mặc đi xông hơi và nó mở phanh ra đến gần hông; Helen biết anh cố tình làm thế... Helen phải thừa nhận, trông anh đẹp trai. Cô chỉ không hiểu tại sao anh phải khoe khoang lộ liễu đến thế; nhưng mà anh ấy đã đạt được cái mà anh ấy muốn: cô nhìn chăm chăm vào anh và Bliss cũng thế” [5, tr.123].

Trong truyện, Helen luôn tỏ một thái độ bình thường, thậm chí là một tinh thần mạnh mẽ khi không lần nào cô tham gia vào “vòng tròn tình yêu” của những người còn lại. Song, đó chỉ là một giải pháp để cô kìm nén những con sóng ngầm vẫn đang chực trào trong lòng mình, con sóng của nỗi thất vọng, chán chường, bất an trong cuộc sống, và có cả con sóng của một kẻ bị lừa dối, bị phụ tình. Nhưng cuối cùng, Helen vẫn phải đấu tranh để giành lấy chồng cô, giành lấy thứ hạnh phúc bề ngoài ẩn giấu bên trong là một tình yêu rạn nứt, là sự phũ phàng, dối trá. Cô đã khẳng định điều đó với Bliss, khi Bliss nói Ted như một con “sâu ngủ”: “Đừng có nói xấu anh ấy. Đừng có nói trước mặt tôi. Ted là chồng tôi. Vĩnh viễn là chồng tôi” [5, tr.127]. Rõ ràng, sự chen ngang của một “kẻ thứ ba” trong đời sống vợ chồng đã đem đến những mệt mỏi, nặng nề cho người phải chịu sự phản bội. Lúc này, tình yêu có thể vẫn còn, nhưng lòng tin thì đã bị lung lay, thậm chí đổ vỡ. Mặc dù vậy, những con người đó, giống như Helen, vẫn phải chấp nhận – theo những cách khác nhau để bảo vệ cuộc hôn nhân của họ. Nhưng trên thực tế, đó là một bi kịch tinh thần mà con người vẫn cứ tự phải đẩy ải trong mối quan hệ hôn nhân đầy rạn nứt của mình.

Ngay cả những kẻ không thể yên phận, không thể chung thủy một lòng với người bạn đời của mình cũng phải chịu chung nỗi bất hạnh ấy. Đó là Frank trong *Thợ săn trên tuyết*, một anh chồng, như phần trên chúng tôi đã phân tích, đang bị giằng xé giữa một bên là cô “bồ nhí” mười sáu tuổi của mình, với một bên là trách nhiệm và bổn phận với vợ con. Dù lựa chọn như thế nào thì chắc hẳn trong lòng anh cũng không thể cảm thấy yên ổn và hạnh phúc được. Đó có lẽ là “cái giá phải trả” của một kẻ đi ngoại tình mà phản bội lại người vợ tốt. Tuy nhiên, sự giằng xé trong Frank cũng cho thấy rằng anh không hề muốn điều đó. Đây là quy luật tự nhiên, mà một khi cái “tình yêu thực sự” tìm đến kẻ nào đã có gia đình, thì kẻ đó cũng đều phải chịu đựng. Vấn đề là ở chỗ, Frank đã muốn ruồng rẫy vợ, có nghĩa là cuộc hôn nhân của anh đang đứng trên bờ vực của sự đổ vỡ.

Còn anh chàng Joe trong truyện ngắn *Nụ hôn sâu* thì lại hoàn toàn khác. Mặc dù chưa bao giờ Joe nói đến việc muốn chấm dứt cuộc hôn nhân với Liz, nhưng anh lại luôn “ngoại

tình trong tâm tưởng” bằng việc sống trong ký ức về Mary Claude – người bạn gái thời trung học. Mỗi tình ấy đã để lại một vết lằn không thể nào đứt ra khỏi tâm trí của Joe, vết lằn về một “nụ hôn sâu”. Đường như, chỉ sống trong ký ức với Mary Claude, Joe mới thực sự cảm thấy hạnh phúc, cảm thấy cuộc đời của anh có ý nghĩa, có đam mê, có đợi chờ, có “sáng sủa và rộng mênh mông”. Cuộc sống với Liz đã không thể kéo Joe về với thực tại bởi cô không thể cho anh những cảm giác tuyệt vời, quên hết tất cả, mặc kệ mọi người xung quanh nghĩ gì, nhìn gì khi hôn như Mary Claude đã từng cho anh. Trên thực tế, sau khi lấy Liz rồi, Joe không hề yêu một ai khác khiến Liz phải phiền lòng như Helen trong truyện *Cá voi lớn*. Song, có lẽ cô đã không hề biết đến một thế giới khác, với một người phụ nữ khác vẫn luôn “sống” bên trong trái tim, chi phối khối óc của chồng cô. Đó chính là một rạn nứt ngầm, một khoảng cách ngầm nhưng có sức mạnh chia rẽ rất lớn với Joe và Liz. Và ngay cả bản thân Joe, với việc “ngoại tình trong tâm tưởng” của mình, anh cũng đã tự đánh mất đi hạnh phúc thực tại. Cuộc đời đối với anh có lẽ sẽ là trống rỗng, là hư vô nếu ký ức về Mary Claude trong anh đến một ngày nào đó bị xóa sổ hoàn toàn.

Rồi Louise trong truyện *Trong khu vườn của những chiến binh Bắc Mỹ* cũng vậy. Cuộc hôn nhân với Ted đã không thể đem lại cho cô niềm hạnh phúc. Chính bản thân Louise luôn cảm thấy gò bó trong đời sống ấy: “Hôn nhân là một thể chế tốt nhưng có ai lại muốn ràng buộc trong thể chế chứ?” [5, tr.16] Song, chuyện ngoại tình với Jonathan cũng không khiến cho Louise cảm thấy dễ chịu, thậm chí cô còn thấy: “chuyện bỏ bịch này làm tôi khổ quá”, bởi lẽ “Ted đã thành công mỹ mãn trong việc làm cho bọn trẻ con xa lánh tôi” [5, tr.17].

Như vậy, dù chúng tôi chỉ điểm qua vài truyện ngắn trong *Chuyện chúng ta bắt đầu* của Tobias Wolff, song chừng ấy cũng đủ để nói lên sự rạn nứt cùng nguy cơ đổ vỡ trong đời sống hôn nhân của những cặp vợ chồng. Họ cũng chính là những con người của xã hội hậu hiện đại, cái xã hội đa hình, đa diện, đến cả việc “ngoại tình” cũng đa diện, đa hình. Có thứ ngoại tình “bề mặt”, cũng lại có thứ ngoại tình “tâm tưởng”. Nhưng dù dưới hình thức thể nào đi chăng nữa, tất cả những người vợ, người chồng cũng chỉ còn lại cho nhau là nỗi bất hạnh, cô đơn. Hôn nhân và tình yêu, vì thế, càng trở nên mệt mỏi, căng thẳng, nặng nề, đổ vỡ. Quan hệ hôn nhân giữa những cặp vợ chồng từ đó cũng chỉ còn lại là những mảnh vỡ đầy sắc bén, dễ dàng cửa đau, thậm chí có nguy cơ cắt đứt hoàn toàn sự hoàn mỹ ban đầu mà nó từng tạo ra.

2.2.3. Mảnh vỡ hôn nhân từ những bất đồng khó dung hòa

Đường như, các cặp vợ chồng trong truyện ngắn của Tobias Wolff đều là những cặp đôi được nhà văn nhặt nhạnh, chấp vá lại một cách ngẫu nhiên với nhau cho gọi là có đôi,

có lỗi. Giữa họ, nếu không phải là bị đè nặng bởi bổn phận và trách nhiệm, không phải là bị chen ngang bởi những mối tình vụng trộm, ngoài lề thì cũng là những bất đồng, những mâu thuẫn khó có thể dung hòa.

Đó là cặp vợ chồng trong *Có hay không*. Họ đã bất đồng quan điểm trong khi tranh luận về chuyện người da trắng có nên lấy người da đen hay không. Anh chồng thì cho rằng: “nếu cân nhắc thật kỹ mọi thứ, thì có vẻ đó không phải là một ý kiến hay” [5, tr.179], còn cô vợ lại liên tiếp hỏi “Tại sao?” và tỏ ra bất mãn với quan điểm của chồng. Mặc dù anh chồng không thích vợ tỏ ra mỉa mai mình là một “đồ phân biệt chủng tộc”, song rõ ràng, từ kinh nghiệm và thái độ của mình, anh ta thực sự là một kẻ phân biệt chủng tộc. Với người chồng, lí do để giải thích cho thắc mắc của vợ chính là “văn hóa họ khác văn hóa mình”, và rồi: “Một người từ cái văn hóa đây và một người từ văn hóa của mình không bao giờ có thể thực sự hiểu nhau” [5, tr.180]. Tuy nhiên, anh ta đã không tính đến việc, ngay cả những người có màu da tương tự nhau cũng có thể rất khác nhau về mọi mặt. Bằng chứng chính là sự khác biệt, sự “không bao giờ có thể thực sự hiểu nhau” giữa anh với vợ anh. Cô vợ đã hỏi anh một câu hỏi, như để thức tỉnh: “Như anh hiểu em ấy hả?” [5, tr.180], nhưng anh cũng lại không hiểu được ý nghĩa bên trong câu nói ấy, anh vẫn cứ nghĩ rằng mình đã rất hiểu cô.

Hành động của người chồng trước phản ứng của cô vợ cho thấy họ không thực sự hiểu nhau. Mặc dù người chồng đã cố gắng chứng tỏ sự quan tâm của anh ta với vợ, nhưng anh đã không hiểu những gì mà cô vợ muốn nghe và muốn nhìn thấy trong cuộc trò chuyện về vấn đề này. Đối với cô ấy, vấn đề lớn nhất không phải là việc liệu người da trắng có nên kết hôn với người da đen hay không, mà là liệu họ có yêu nhau không. Tình yêu – đó mới là yếu tố quan trọng nhất của hôn nhân mà người vợ muốn chồng mình khẳng định được. Cô ấy nghĩ rằng, nếu hai người yêu nhau, tất cả mọi thứ đều có thể được giải quyết và cuộc đấu tranh chiến thắng vấn đề chủng tộc không phải là một việc lớn. Cô ấy muốn chồng phải đồng ý với mình điều này và cho thấy rằng anh sẽ yêu cô, cưới cô dù cô là một người da đen mà không có vấn đề gì về chủng tộc. Tuy nhiên, anh chồng trong truyện đã không để tâm đến điều này, khiến quan hệ giữa hai vợ chồng trở nên căng thẳng. Anh đã không nhận ra rằng, sự không hiểu nhau, không hòa hợp, bất đồng quan điểm giữa hai người đã đẩy mối quan hệ của anh với vợ anh đi xa. Và anh chỉ có thể lờ mờ nhận ra điều đó sau khi tắt điện, lên giường rồi mà không thấy vợ đâu. Dường như, trong phút chốc, họ đã trở thành những con người xa lạ chứ không còn là chồng, là vợ của nhau: “Căn phòng yên lặng. Tim anh đập mạnh giống hệt như đêm đầu tiên của hai người, và nó vẫn đập mạnh khi anh giật mình vì một âm thanh trong bóng tối, cũng như trong lúc anh chờ đợi để nghe lại nó – âm thanh của một ai đó đang di chuyển trong căn

nhà, âm thanh của một người lạ” [5, tr.186].

Trong truyện ngắn *Nhà bên*, sự bất hòa hợp trong bi kịch đổ vỡ của tình yêu lại được cặp vợ chồng “nhà bên” thể hiện theo cách khác. Đó là những trận cãi lộn, đánh đập nhau. Họ vẫn luôn đối xử với nhau như vậy. Và mặc dù nhân vật “tôi” – người kể chuyện không biết lý do tại sao, nhưng người đọc cũng có thể lờ mờ tưởng tượng ra những mâu thuẫn, những xung đột có lẽ đang chứa đầy trong cuộc sống của vợ chồng họ. Tuy nhiên, cặp vợ chồng này đã giải quyết xung đột gia đình mình bằng những lời nói và hành động nặng nề. Trên thực tế, trong đời sống đầy bon chen và áp lực này, vấn nạn bạo lực gia đình đã được xã hội quan tâm, nhưng cũng chẳng giải quyết được triệt để. Theo đó, con người hậu hiện đại dường như cũng đã học thói quen làm ngơ trước tất cả, để rồi mọi thứ lại diễn ra bình thường như chưa từng có gì xảy đến. Nhân vật “tôi” và vợ anh ta lại làm thình bịch việc bắt vô tuyến lên để xem. Còn vợ chồng “nhà bên”, sau một hồi cãi vã điên cuồng kèm theo những trận đánh đập, họ lại quán lầy nhau, cứ như những gì vừa trôi qua chỉ là một màn trình diễn trong một cảnh phim hành động mà cặp vợ chồng ấy là những diễn viên: “Người đàn ông đang ghì người đàn bà vào tủ lạnh. Đầu gối anh ta nằm giữa hai chân chị ta và đầu gối chị ta ở giữa hai chân anh ta và họ đang hôn nhau cuồng nhiệt” [5, tr.36]. Mặc dù vậy, câu chuyện về cặp vợ chồng “nhà bên” vẫn gợi đến một nỗi chưa chất sâu xa trước sự đổ vỡ của những giá trị tình cảm trong xã hội này, nhất là tình cảm trong đời sống gia đình, vợ chồng. Mỗi liên kết giữa họ lúc này không còn là một sợi dây liên mạch nữa, mà là sự chấp vá lộn xộn, hờ hững, mong manh của những mảnh vỡ tích tụ từ cũ đến mới, nhưng chẳng những không giúp gắn kết, mà dường như còn góp phần đẩy mỗi quan hệ giữa họ ngày càng xa hơn.

Tóm lại, dù là biểu hiện ra bên ngoài hay ẩn chứa bên trong lớp vỏ bọc của sự yên bình, hạnh phúc, cuộc sống giữa những cặp vợ chồng trong truyện ngắn của Tobias Wolff vẫn không thể tránh khỏi những bất đồng, không hiểu nhau hay mất dần sự tương hợp. Cũng giống như Raymond Carver, khi lựa chọn những cặp đôi vợ chồng trong truyện ngắn của mình, Tobias Wolff không kể về những con người đang hạnh phúc, đắm say trong tình yêu. Ngược lại, ông thường chọn những thời điểm mà tình yêu của họ dường như đang đứng bên bờ vực của sự đổ vỡ. Họ chính là những cá nhân “mảnh vỡ” trong xã hội hậu hiện đại, được chấp nối bên nhau, nhưng không hòa hợp được vào nhau.

Trong Thiên Chúa giáo, *Kinh Thánh* nói với chúng ta rằng tình yêu đích thực trong hôn nhân phải gắn liền với sự đồng điệu về tâm hồn, sự thấu hiểu và gắn bó trên mọi phương diện, và cả lòng chung thủy [theo 4, tr.232-237]. Tuy nhiên, khi đến với những câu chuyện thời hậu hiện đại nói chung, truyện ngắn của Tobias Wolff nói riêng, quan niệm về hôn nhân và tình yêu giữa những cặp vợ chồng trong *Kinh Thánh* xem ra lại mất hết trọng lượng của nó. Tất cả những đạo đức lớn lao, tốt đẹp, những “đại tự sự” của

truyền thống ấy, đến đây, gần như sụp đổ. Nhân vật bị phân mảnh trong hôn nhân lúc này được biểu hiện ở đời sống tinh thần dưới dạng vô hình, là sự đứt gãy của lòng tin, của hạnh phúc, của sự gắn kết. Tất cả chỉ còn lại là những mảnh vỡ của nỗi đau, của sự phản bội, thiếu lòng tin, thiếu đồng điệu, của sự sụp đổ tình yêu có lẽ sẽ mãi chẳng thể chữa lành.

3. KẾT LUẬN

Tobias Wolff được xem là một trong những cây bút truyện ngắn tối giản của văn học hậu hiện đại. Việc xây dựng thành công kiểu nhân vật mảnh vỡ trong *Chuyện chúng ta bắt đầu* chính là một trong những thử nghiệm thú vị cho bút pháp tối giản ấy của nhà văn.

Mỗi kiểu nhân vật lại đem đến cho bạn đọc một góc nhìn, một hướng tiếp cận riêng về tác phẩm. Đằng sau nó là thế giới của những nhân dạng mảnh ghép, hoài nghi, ngập ngụa trong sự tan vỡ về một “giấc mơ Mỹ”. Hóa ra, “giấc mơ Mỹ” không còn là trung tâm của những khát khao, hạnh phúc, của chân lý và sự kiếm tìm. Con người trong thế giới hỗn độn ấy buộc phải xác lập lại hoàn toàn những giá trị sống sau những mất mát và trải nghiệm. Việc quay trở về với những cái bình thường, giản dị nhất lại là chân lý cho cuộc đời và khát vọng sống của mỗi người Mỹ dưới thời Reagan này.

Bên cạnh việc phải đối mặt với những mảnh vỡ của chính mình giữa kí ức với hiện tại, giữa khát vọng với thực tế không như mơ, nhân vật của Tobias Wolff còn phải chịu đựng hàng ngày những vỡ vụn trong mối quan hệ hôn nhân chỉ còn tồn tại ở phần nổi, còn phần chìm thực chất là sự phân mảnh, đứt gãy, thiếu lòng tin, không còn hạnh phúc. Nếu coi mỗi người vợ, người chồng trong truyện ngắn của Tobias Wolff là một mảnh vỡ, thì sự chấp nối những mảnh vỡ ấy luôn đem đến ý nghĩa là bi kịch hôn nhân, được biểu hiện dưới những mức độ khác nhau. Việc xây dựng những cặp nhân vật mảnh vỡ trong hôn nhân như thế cũng là một cách mà Tobias Wolff tôn trọng hiện thực, phản ánh chân thật hiện thực, nhất là trong cái hiện thực của xã hội hậu hiện đại này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Lê Huy Bắc (2012), *Văn học hậu hiện đại, lý thuyết và tiếp nhận*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
2. Lê Huy Bắc (2004), *Truyện ngắn lý luận tác gia tác phẩm*, Nxb Giáo dục.
3. Đặng Anh Đào (2001), *Đổi mới tiểu thuyết phương Tây hiện đại*, Nxb Đại học Quốc gia, Hà Nội.
4. D. Wahrheit (2017), *Cảm nang hạnh phúc gia đình Kito*, Minh Anh dịch, Nxb Tôn Giáo.
5. Tobias Wolff (2011), *Chuyện chúng ta bắt đầu (Our story begins)*, Phan Việt dịch, Nxb Trẻ, Tp. Hồ Chí Minh.

THE FRAGMENT CHARACTER IN *OUR STORY BEGINS* OF TOBIAS WOLFF*Luong Thi Hong Gam*

Abstract: *Fragment is one of the typical creative trends that contribute to the minimalist writing style of American writer Tobias Wolff. This trend is clearly shown in the plot, language and characters. The fragment character in Wolff's short story collection Our Story Begins is focused on highlighting two aspects: the fragments of an imperfect background and the fragments of a marriage that cannot be pieced together. The successful construction of a fragment character not only contributes to expressing Tobias Wolff's realistic view of the tragedies and disruptions in the lives of people in post-modern society, but also affirms the writer's unique artistic style.*

Keywords: *character, fragment, Tobias Wolff, Our Story Begins.*

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 13-6-2024; ngày phản biện đánh giá: 25-6-2024; ngày chấp nhận đăng: 18-7-2024)